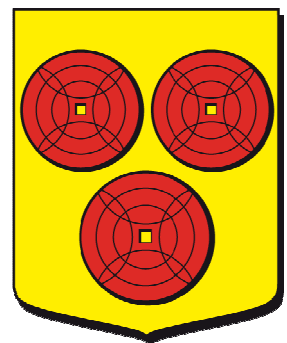

DEL A – MÅL OCH ÅTGÄRDER

BESLUTSFÖRSLAG JUNI 2011

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING.....	1
VISION, MÅL OCH STRATEGI – LÅNGSIKTIGT OCH ÖVERGRIPANDE	3
VISION OCH MÅL	3
STRATEGISKA OMRÅDEN.....	4
KOMMUNALA RIKTLINJER.....	7
DELMÅL	9
BYGGNADER.....	9
INDUSTRI OCH NÄRINGSLIV	10
TRANSPORTER	10
HÅLLBART ENERGISYSTEM	10
MAT OCH KONSUMTION	10
ÅTGÄRDER.....	12
BYGGNADER.....	12
INDUSTRI OCH NÄRINGSLIV	13
TRANSPORTER	14
HÅLLBART ENERGISYSTEM	16
MAT OCH KONSUMTION	17
KOMMUNAL SAMHÄLLSPLANERING	18
KOMMUNAL VERKSAMHETSSTYRNING.....	19
UPPFÖLJNING, GENOMFÖRANDE OCH SAMORDNING	20
UPPFÖLJNING	20
GENOMFÖRANDE	20
SAMORDNING OCH SAMVERKAN.....	20
REVIDERING	20
KOMMENTARER TILL BESLUTSDELEN.....	21

A Beslutsdel – mål och åtgärder

Inledning

Orsa kommun

Orsa kommuns energiplan med klimatstrategi ger en samlad bild över energi- och klimatfrågan i Orsa och vad kommunen planerar att göra för att övergripande och långsiktiga mål ska kunna uppnås. Planen består av visioner och mål kopplade till internationella och nationella mål, se nedan, strategiska områden med långsiktiga visioner och strategiska vägval, även dessa kopplade till internationella och nationella mål. Dessa följs av kommunala riktlinjer med syfte att vägleda arbetet med energiplanen. Mål, visioner och strategier har vidare konkretiserats i delmål och åtgärder.

FN och EU – Överenskommelser och beslut

Nationella beslut på energi- och klimatområdet styrs i hög grad av överenskommelser och beslut inom FN och EU.

- EU – Utsläpp av växthusgaser ska minska med 20 procent till 2020 jämfört med 1990
- EU – Till 2050 anses att minskningen bör vara 60–80 procent
- EU:s klimatpaket – till 2020 ska energianvändningen minska med 20 procent jämfört med 2005, andelen förnybar energi ska öka till 20 procent och biobränslen ska stå för 10 procent av transportsektorns konsumtion

Ett EU-direktiv på energiområdet är energitjänstdirektivet, som syftar till att Europa ska spara energi. Där ingår ett bindande mål om en procents energibesparing per år i hela samhället fram till 2016. EU:s klimatpolitik utgår från IPCC¹:s bedömning av risken för en allvarlig klimatförändring och anger att temperaturen inte ska öka mer än max 2 grader C jämfört med förindustriell nivå. Forskarna har fastslagit att den dominerande orsaken till temperaturökningen under de senaste 50 åren är människans bidrag. Sedan mitten av 1800-talet har halten av koldioxid i atmosfären ökat med 37 procent. Under 1900-talet har temperaturen ökat med cirka en grad. Industriländerna svarar för 80 procent av de globala utsläppen av koldioxid.

Sveriges regering bedriver en sammanhållen klimat- och energipolitik. I de två propositioner², som behandlades av riksdagen våren 2009, ingår nya klimat- och energimål till år 2020 som i hög grad bygger på de mål EU lagt fast:

- 40 procent minskning av klimatutsläppen jämfört med 1990.
- Minst 50 procent förnybar energi.
- 20 procent effektivare energianvändning jämfört med 2008. Avser tillförd energi per BNP-enhet.
- 10 procent förnybar energi i transportsektorn.

¹ The Intergovernmental Panel on Climate Change, FN:s vetenskapliga klimatpanel. Klimatpanelen består av flera tusen forskare från olika länder inom olika discipliner och analyserna görs utifrån ett omfattande kunskapsunderlag.

² En sammanhållen svensk klimat- och energipolitik: Klimat prop. 2008/09:162, Energi prop. 2008/09:163

- En ökning med 25 TWh produktion av förnybar el jämfört med 2002 års nivå.
- En planeringsram för vindkraft på 30 TWh, varav 20 TWh på land och 10 TWh till havs.

Därtill ingår målet att landet år 2030 ska ha en fordonsflotta som är oberoende av fossil energi och att Sveriges nettoutsläpp av växthusgaser vid mitten av detta sekel ska vara noll. Enligt det nationella miljökvalitetsmålet bör minskningen av energianvändningen i hela byggnadssektorn vara 20 procent till år 2020 och 50 procent till år 2050 i förhållande till användningen 1995.

I länet har en bred regional samverkan runt energi- och klimatfrågor byggts upp inom EnergiIntelligent Dalarna. EnergiIntelligent Dalarna är ett program fastställt 2006 som syftar till att uppnå miljömålen för energi och klimatpåverkan samt regionala utvecklingsmål. Under 2008 har programmet kompletterats med en regional klimat- och energistrategi (slutversion fastställs 2011) och en strategi för miljöanpassade transporter (fastställd av Region Dalarna våren 2009). Visionen i klimat- och energistrategin speglar Dalarnas energisystem år 2050 då vi bara behöver hälften så mycket energi för dagens behov och då vi producerar ett överskott av förnybar energi

Vision, mål och strategi

– långsiktigt och övergripande

VISION OCH MÅL

Visionen och målen – som blickar fram mot år 2050 men som i flera fall kan nås tidigare – är ett EnergiIntelligent Orsa där:

- Energisystemet år 2050 bara behöver hälften så mycket energi för dagens behov, där energianvändningen huvudsakligen baseras på förnybar energi och där användningen av fossila bränslen i stort sett fasats ut.
- Kommunen bidrar till nationella och regionala mål för energi och klimatpåverkan.
- Energieffektiva och miljöanpassade energi- och transportsystem är en naturlig del av samhällsutvecklingen och våra konsumtions- och produktionsmönster är globalt sett hållbara.
- Energieffektivisering, förnybar energi, samverkan och informations-spridning, energiplanering och styrning, teknikutveckling samt höjd energikompetens är viktiga verktyg i omställningen av kommunens energisystem.
- Kommunens energi- och miljöomställning är en drivkraft för utveckling och tillväxt, vilket skapar många nya jobb.
- Kommunorganisationen och dess bolag är föregångare i arbetet för uthålliga energi- och transportsystem och begränsad klimatpåverkan.
- Kommunorganisationen informerar invånare och olika aktörer i energi- och klimatfrågor och uppmuntrar till engagemang.
- Energisystemet är säkert, medger god materiell standard och ekonomisk konkurrenskraft och beredskap för effekter av klimatförändringar finns.

STRATEGISKA OMRÅDEN

Byggnader

Den långsiktiga visionen: År 2050 har det befintliga byggnadsbeståndet halverat sin energianvändning. All användning av fossilt bränsle har fasats ut redan på 2020-talet. Användning av direktverkande el har så gott som upphört. All nybyggnation genomförs på passivhusnivå och solenergi tas tillvara maximalt. Den offentliga sektorn fortsätter att vara pådrivande och går före.

Strategiska vägval till 2020: Stora möjligheter finns till energibesparingar i byggnader. Samverkan behöver utvecklas och stimuleras. Systematiskt energiarbete behöver komma igång hos alla större fastighetsägare. Gentemot enskilda är en effektiv energirådgivning av stor betydelse. En halvering av energianvändningen till 2050 kräver en effektivisering på minst en procent per år i befintligt bestånd och att nybyggnation leder till energieffektiva byggnader. Vid renoveringar måste energieffektivisering vara i fokus. Inom byggsektorn är det viktigt med fler installatörer och att husfabrikanter tar fram energisnåla hus. Kommunernas bygglovhantering behöver utvecklas för att ta vara på effektiviseringsmöjligheter.

Industri och näringsliv

Den långsiktiga visionen: År 2050 har industrin i kommunen blivit dubbelt så energieffektiv. Det har då under lång tid varit en självklarhet för hela näringslivet att ta vara på alla möjligheter att spara energi genom systematiskt energiarbete och energiproduktion. Kraftfulla energiomställningar har skett vid teknikskiften och strukturomvandlingar. Fossila bränslen har i hög grad fasats ut och ersatts av andra energislag i processerna. På vinterturistorterna har fjärrvärme byggts ut och elanvändningen minskat. Lantbruket är energieffektivt och biogas utvinns. Näringslivet är starkt och framgångsrikt och ger god sysselsättning. God samverkan mellan kommunen, myndigheter och näringslivet har bidragit till utvecklingen. De möjligheter till näringslivsutveckling och nya innovationer som energiomställningen inneburit har tagits tillvara.

Strategiska vägval till 2020: Det finns stora möjligheter till energieffektivisering inom industrin, både i produktions- och stödprocesser. Alla företag behöver genomföra energianalyser där energifrågorna ses över i ett systemperspektiv och möjliga åtgärder identifieras. Stöd till företagen från kommunen och länsnivån behöver fortsätta utvecklas genom en kombination av tillsynsinsatser, energirådgivning och nätverksarbete. Den potential till nyföretagande som energiomställningen innebär kan stimuleras mer av kommunen än nu, men även av näringslivet självt. Det kan handla om att uppmuntra goda företagsidéer, delta som part i projekt och köpa företags tjänster.

Vägval: Det bärkraftiga Dalarna betonar betydelsen av näringslivets förändrings- och konkurrensförmåga.

- Stimulera växande företag, entreprenörskap och nyföretagande
- Utveckla smarta energilösningar
- Utveckla och stärka innovativa miljöer för hållbar tillväxt. Satsa på forskning och utveckling
- Främja en kompetensförsörjning som möter näringslivets och samhällets behov

Transporter

Den långsiktiga visionen: År 2050 har kommunen ett transportsystem som i stort sett fasat ut de fossila bränslena och är energieffektivt. Med hjälp av aktiv samhällsplanering, ny teknik och livsstilsförändring har transportbehovet minskat, samtidigt som behovet av tillgänglighet kan tillgodoses. De transporter som behövs sker med obetydlig negativ inverkan på miljö och människors hälsa.

Strategiska vägval till 2020: Övergång till energieffektivare och miljövänligare transportslag är den stora utmaningen och ett trendbrott större än i andra sektorer måste ske. Kommunen behöver arbeta mer med dessa frågor och regional samverkan behöver utvecklas. Viktiga insatsområden är: Fyrstegsprincipens användning i infrastrukturplaneringen, transporteffektiv samhällsplanering, kommuner och offentliga organisationers mobilitetsarbete, omställning av besöksnäringens transporter, attraktivare kollektivtrafik, effektivare näringslivstransporter samt energieffektiva fordon och alternativa bränslen. Offentlig upphandling kan utvecklas. Järnvägsnätet behöver förstärkas.

Hållbart energisystem

Den långsiktiga visionen: År 2050 kommer huvuddelen av den energi som används i kommunen från förnybara källor. Bioenergi nyttjas sedan länge hållbart och i samförstånd med industrins behov av råvaror. Vindkraft har byggts ut kraftigt i balans med natur- och kulturvärden. Befintliga vattenkraftverk har effektiviserats. Solenergi används som en självklar resurs i byggnader. Spillvärme från industrin utnyttjas. När- och fjärrvärmenät har byggts ut i alla tätorter och utnyttjas som underlag för kraftproduktion.

Strategiska vägval till 2020: Etablering och anslutning av vindkraft till nätet måste underlättas och premieras. Samverkan är viktig för att tillvarata bioenergiressurerna och utveckla produktionen av förnybar energi. Entreprenörer och företag behöver utvecklas. Jord- och skogsbruket behövs för att stödja utvecklingen, inte minst av biogas. Fjärr-, när- och kraftvärme behöver byggas ut där så är möjligt. Solenergi har en viktig roll, särskilt utanför tätorten.

Mat och konsumtion

Den långsiktiga visionen: Konsumtionen i kommunen har förändrats så att den är hållbar och inte ger upphov till klimat- och miljöpåverkan i andra länder. Köttkonsumtionen har minskat och består främst av lokalt producerat kött. Konsumtionen av närodlade livsmedel har ökat. Omställningen har bidragit till ett öppet landskap. Genom hela skolutbildningen är miljö- och energifrågor en självklar del i undervisningen. Information och folkbildning sker därtill i hela samhället.

Strategiska vägval till 2020: Insatserna för hållbar konsumtion behöver öka i kommunen, sett till den stora påverkan som inte minst livsmedelshanteringen ger upphov till. Kommunen, näringslivet, föreningar och regionala organisationer kan göra mer enskilt och i samverkan. Dels genom att vara föredömen genom t.ex. upphandling, dels genom insatser riktade till invånarna, bl.a. genom utbildningsväsendet. De goda initiativ som sker behöver också uppmuntras mer.

Kommunal samhällsplanering

Den långsiktiga visionen: Fysisk planering och samhällsbyggande i kommunen grundas på program och strategier för hur energianvändning och transporter kan effektiviseras och även minska. Alla kommunala planer har, där så är relevant, analyser, beskrivningar och om möjligt bestämmelser som syftar till energieffektiv planering. En god regional och mellankommunal samverkan är utvecklad för bl.a. vägledning och spridning av goda exempel.

Strategiska vägval till 2020: Nya krav behöver ställas på samhällsplaneringen och nya angreppssätt i tillämpningen, för att energi- och klimatfrågorna ska kunna beaktas mer. Samråden kan i högre grad nyttjas för att informera och ge råd. Översiktsplaneringens behandling av energi och klimat behöver utvecklas och kopplas till energiplanen. Ett område som är viktigt att belysa är bebyggelseutveckling utifrån energisynpunkt. Fler planeringsunderlag behöver utvecklas i samarbete i länet. I detaljplaneringen och bygglovshanteringen kan energi- och klimatfrågorna beaktas mer. Samverkan mellan kommuner och länsorganisationer i arbetet är angeläget.

Kommunal verksamhetsstyrning

Den långsiktiga visionen: Den kommunala organisationen och dess bolag är föregångare i arbetet för uthålliga energi- och transportsystem och begränsad klimatpåverkan. Energi- och miljöstyrningssystem används för en systematisk planering av kommunala verksamheter.

Strategiska vägval till 2020: Effektivare energi- och miljöstyrning av de kommunala verksamheterna och dess bolag behöver utvecklas med en tydlig ansvarsfördelning och återrapportering om utfall. Utfallen bör tydligt redovisas i kommunens verksamhetsberättelse.

Kommunala riktlinjer

Nedanstående riktlinjer anger hur den kommunala organisationen i olika löpande verksamheter i energi- och klimatarbetet bör förhålla sig.

Byggnader och samhällsplanering:

Kommunägda byggnader:

- Fjärr- eller närvärme ska väljas i första hand för kommunägda byggnader om sådana alternativ finns.
- Vid all om- och nybyggnad av kommunägda byggnader ska energieffektiva lösningar väljas.

Detaljplanering:

- I detaljplanläggning och annan fysisk planering ska optimal orientering och utformning av byggnader beaktas och kommunen verka för energiplanens målsättningar.

Bygglov:

- Energirådgivning ska lämnas vid alla bygglov. Vid bygglov ska kommunen rekommendera uppvärmning med förnybar energi och energieffektiva lösningar. Om fjärrvärme finns tillgänglig ska kommunen rekommendera anslutning till sådan om det bedöms lämpligt. Kommunen bör också avråda från installation av direktverkande el. För fritidshus uppvärmda med direktverkande el bör kommunen rekommendera att energikraven för permanentbebyggelse följs.

Tomtförsäljning:

- Energirådgivning ska ingå i all kommunal tomtförsäljning, bl.a. ska tomtköparen informeras om det positiva med att orientera byggnader så att takfall och takvinkel ger bästa solvärmeläge.
- Fjärr- eller närvärmeanslutning ska ingå i kommunal tomtförsäljning om sådana alternativ finns.

Industri och näringsliv:

- Kommunen ska erbjuda företag rådgivning om energieffektivisering inom den främjande och förebyggande miljötillsynen och inom energirådgivningen.
- Näringslivskontoret ska beakta energifrågor i sina kontakter med kommunens företag.

Transporter och samhällsplanering:

- I detaljplanläggning och annan fysisk planering ska fyrstegsprincipen alltid tillämpas då transporter berörs.
- Kommunens resepolicy ska följas.

Hållbart energisystem:

- Kommunen är positivt inställd till initiativ för vindkraft, framför allt inom i översiktsplanen utpekade områden och med hänsynstagande till kulturvärden.
- Kommunen är positivt inställd om initiativ för solenergi tas, men ska också beakta att hänsyn tas till kulturmiljövärden m.m.

Mat och konsumtion:

- Livsmedelsverkets miljöanpassade kostråd ska beaktas i kommunens offentliga kök.

Samhällsplanering:

- I fysisk planering ska kommunen verka för energiplanens målsättningar där så är möjligt
Samt se byggnader och transporter ovan.

Kommunal verksamhetsstyrning:

- De kommunala bolagen ska aktivt verka för effektiv energianvändning hos kunderna.

Delmål

Nedanstående delmål, som gäller för planperioden, är satta utifrån de långsiktiga och övergripande målen och med hänsyn till vad som är ekonomiskt och tekniskt rimligt. I bilagan kommenteras vissa mål och beskrivs hur målen kan följas upp.

BYGGNADER

Delmål för kommunen som geografiskt område

- D1** Den totala energianvändningen per uppvärmd areaenhet i bostäder och lokaler i kommunen ska minska. Minskningen ska vara minst 20 % till år 2020 och 50 % till år 2050 i förhållande till användningen 1995.
- D2** Till år 2020 ska beroendet av fossila bränslen i kommunens bebyggelsesektor vara brutet och uppvärmning av bostäder och lokaler endast ske med begränsade inslag av fossila bränslen.
- D3** Användningen av el för uppvärmning, liksom hushållsel och verksamhetsel, ska minska under planperioden.
- D4** Antalet fjärrvärmeanslutna byggnader i centralorten – villor, flerbostadshus, industrilokaler och andra offentliga byggnader – ska kontinuerligt öka under planperioden.
- D5** Nyinstallationen av solenergisystem ska kontinuerligt öka under planperioden.

Delmål för kommunen som organisation

- D6** Tillförd energi till kommunägda lokaler ska under planperioden minska med **1,5 %** i genomsnitt per kvadratmeter och år (-7 % jämfört med 2009). Jämfört med år **1998** ska tillförseln per kvadratmeter minska med minst **40 %** till år **2020** (-20 % jämfört med 2009).
- D7** Tillförd energi till kommunägda bostäder ska under planperioden minska med **2 %** i genomsnitt per kvadratmeter och år (-10 % jämfört med 2009). Jämfört med år **1998** ska tillförseln per kvadratmeter minska med minst **30 %** till år **2020** (-20 % jämfört med 2009).
- D8** Ombyggnader av kommunägda byggnader ska sträva efter lägsta möjliga energianvändning där strävan ska vara minst en halvering av energianvändningen. Vid nybyggnad ska strävan vara att energianvändningen understiger Boverkets byggregler.
- D9** Fossila bränslen för uppvärmning av kommunägda byggnader ska fasas ut till år **2014**. I princip ska då ingen byggnad värmas med olja, som bara kan finnas kvar som spetslast och som beredskap vid driftavbrott.
- D10** Antalet kommunägda byggnader som värms med el som huvudsaklig värmekälla ska minska under planperioden. Gäller då elen inte kommer från egna vindkraftsverk.
- D11** Solenergi, solvärme eller solel, ska installeras på kommunägda byggnader under planperioden.

INDUSTRI OCH NÄRINGS LIV

Delmål för kommunen som geografiskt område

- D12** Användningen av energi, fossila bränslen och el i kommunens industrier och företag ska kontinuerligt minska totalt eller per producerad enhet under planperioden. Kommunens industrier och företag ska bidra till att nationella klimat- och energieffektiviseringsmål till 2020 nås.
- D13** Alla företag i kommunen med betydande energianvändning ska vid planperiodens slut ha energianalyser och påbörjat åtgärder.

TRANSPORTER

Delmål för kommunen som geografiskt område

- D14** Utsläppen av koldioxid från fossila drivmedel från person- som godstransporter ska i kommunen kontinuerligt minska under planperioden så att kommunen bidrar till att det nationella klimatmålet till 2020 nås.
- D15** Antalet miljöbilar och fordon som drivs med förnybara drivmedel ska i kommunen kontinuerligt öka under planperioden.
- D16** Resandet med kollektiva färdmedel ska i kommunen öka under planperioden.

Delmål för kommunen som organisation

- D17** Användningen av fossila drivmedel från den kommunala organisationens och dess bolags tjänsteresor ska minska under planperioden. Till år 2020 ska drivmedelsmixen till minst 50 % bestå av förnybar energi (5 % alternativt bränsle 2009).
- D18** Alla bilar som ägs eller leasas av den kommunala organisationen och dess bolag ska vid planperiodens slut vara miljöbilar och bilar som inte uppfyller Trafikverkets miljöbilsdefinition ska bara köpas eller leasas i undantagsfall.

HÅLLBART ENERGISYSTEM

Delmål för kommunen som geografiskt område

- D19** Biobränsle- eller spillvärmebaserade fjärr- eller närvärmenät ska år 2020 vara utbyggda eller utredda i alla tätorter över 500 invånare.
- D20** Utvinning och produktion av förnybar energi i kommunen – bioenergi från skog och jordbruksmark m.m., vindkraft, solenergi m.m. – ska kontinuerligt öka under planperioden. Kommunen ska bidra till att nationella och regionala mål för förnybar energi nås.

MAT OCH KONSUMTION

Delmål för kommunen som geografiskt område

- D21** Sorteringsgraden på allt avfall ska vara högre än genomsnittet i landet och mängden avfall/invånare ska ständigt minska.

Delmål för kommunen som organisation

D22 Andelen ekologiska och lokala/regionala råvaror i kommunens verksamheter ska öka.

Åtgärder

När det gäller ansvaret för åtgärderna ligger det först och främst hos kommunstyrelsen, rent praktiskt kommer åtgärderna att genomföras av lämplig organisation inom kommunen och eventuella andra aktörer i kommunen.

BYGGNADER

Å1 Minskad energianvändning i kommunägda byggnader

Leder till delmål: 6–8 (även 1)

Vad ska göras: Insatser för att minska energianvändningen för värme, ventilation, kyla och elsystem i kommunägda byggnader genomförs genom ett systematiskt energiarbete med drift-optimering som huvudkomponent, men även genom investeringar. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Energirelaterade mängder redovisas i årsredovisningen separat för att förbättra de statistiska verktygen för uppföljning av energianvändningen, så att den kan mätas och kommuniceras med andra.
- b) En plan för energieffektiviseringsåtgärder utarbetas där möjliga åtgärder för varje byggnad kartläggs och analyseras.
- c) Driftspersonal och annan kommunal personal utbildas återkommande med årlig uppföljning.
- d) Mer arbete sker för att påverka lokalanvändarnas och hyresgästernas beteende och öka deras kunskaper. Bl.a. införs rutiner på varje fastighet för att påtala/anmäla brister.
- e) Belysningen energieffektiviseras t.ex. genom lågenergilampor och rörelsestyrning.
- f) Gatu- och vägbelysningen energieffektiviseras då armaturer byts. Kommentar: Insatsen kan alternativt tas upp under transporter.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Orsabostäder, Orsa lokaler, tekniska utskottet

Å2 Övergång till förnybar energi i kommunägda byggnader

Leder till delmål: 9–11 (även 2–5)

Vad ska göras: Insatser för att helt ta bort beroendet av ändliga energislag genom att lösningar med förnybar energi – vind, bioenergi, sol m.fl. – utvecklas. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Möjligheterna att installera solenergisystem i kommunägda byggnader eller liknande, t.ex. simbassänger, undersöks, och även sol i kombination med andra energislag.
- b) Elupphandling omfattar krav på elproduktionen.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Orsabostäder, Orsa lokaler, tekniska utskottet, economichef

Å3 Energi- och klimatrådgivning

Leder till delmål: 1–5, 12–13

Vad ska göras: Kommunen tillhandahåller – gentemot hushåll, företag, föreningar m.fl. – energi- och klimatrådgivning och genomför informationsinsatser kring energieffektivisering, konvertering till förnybara energislag, eldningssteknik, bidrag m.m. Rådgivningens strategiska roll i kommunen utvecklas och stärks. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Ett strukturerat och målstyrt arbete inom energirådgivningen utvecklas och denna ses som ett verktyg för genomförandet av energiplanen. En verksamhetsplan för energirådgivningsverksamheten tas fram varje år. Samverkan mellan energirådgivningen och andra funktioner inom kommunorganisationen ökar. Energirådgivaren nyttjas mer som strategisk resurs. Den interna energigruppen används som forum för samverkan.
- b) De behov som finns av energi- och klimatrådgivning i kommunen identifieras. Om kommunen kan skjuta till mer egna medel, utöver det statliga bidraget, undersöks.
- c) Rådgivning gentemot industrier och företag tas upp i energi- och klimatrådgivningens verksamhetsplan och rådgivning bedrivs. Avgränsning och samverkan med tillsynen identifieras.
- d) Rådgivning via byggnadsinspektör vid ny och ombyggnationer skall ske.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Energi- och klimatrådgivare, byggnadsnämnden

Å4 Lokal samverkan för energieffektivisering i byggnadsbeståndet

Leder till delmål: 1–5

Vad ska göras: Kommunen verkar tillsammans med andra aktörer för energieffektivisering i hela kommunens byggnadsbestånd genom olika samverkansinsatser. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Samverkan mellan kommunorganisationen och andra aktörer som arbetar med energi i byggnader – större fastighetsägare, villaägar- och hyresgästföreningar, installatörer, energibolag m.fl. – utvecklas.
- b) Kommunorganisationen verkar för att alla större fastighetsägare i kommunen bedriver systematiskt energiarbete. En lokal energiligga initieras i anslutning till Energiligga Dalar-na.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen, Orsabostäder, Orsa lokaler, tekniska utskottet

INDUSTRI OCH NÄRINGS-LIV

Å6 Energieffektivisering och konvertering i befintliga industrier och företag

Leder till delmål: 12–13

Vad ska göras: Insatser sker för att stödja kommunens industrier och företag i framtagande av energianalyser och genomförande av åtgärder för energieffektivisering, minskad elanvändning och konvertering. Samverkan mellan kommunen och befintliga industrier och företag utvecklas i energiarbetet. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Kommunen erbjuder företagen en kombination av tillsynsinsatser, energirådgivning och nätverk. Samordning, samverkan och rollfördelning mellan energitillsyn, energi- och klimatrådgivning, näringslivskontor och även bolagen ses över.
- b) Energitillsyn påbörjas i kommunen i anslutning till Miljötillsyn Dalarnas energitillsynsprojekt. Här ingår att företagen genomför kartläggningar och upprättar energiplaner med åtgärder för energieffektivisering och övergång till förnybar energi. Vidare kompetenshöjande insatser hos kommunen och företagen.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen, miljönämnden

Å7 Näringslivsutveckling och nyföretagande på energi- och klimatområdet

Leder till delmål: 12–13

Vad ska göras: Insatser sker för att stimulera till näringslivsutveckling och nyföretagande på energi- och klimatområdet i kommunen. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Kommunen verkar för att små och medelstora nischade företag inom energiområdet utvecklas och hittar samarbetspartners för leverans av totallösningar.
- b) Kommunen verkar för att företagsstöd och projektmedel kommer kommunens aktörer till del och är öppen för att delta i olika samverkansprojekt.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen

TRANSPORTER

Å8 Kommunala organisationens resor och transporter

Leder till delmål: 17–18 (även 14–16)

Vad ska göras: Insatser för att effektivisera och miljöanpassa den kommunala organisationens resor och transporter den ger upphov till genomförs. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Logistikplanering och uppföljningsverktyg för resor i kommunen och dess bolag utvecklas.
- b) All personal i kommunen och dess bolag som kör mycket bil i tjänsten utbildas i sparsam körning.
- c) Kommunen utreder inför nästa livsmedelsupphandling om Borlängemodellen kan tillämpas, vilken innebär att leveranser sker till en distributionscentral, från vilken livsmedel distribueras till de olika enheterna, vilket minskar transporter och ökar möjligheten till inköp av närproducerade livsmedel.
- d) Tjänsteresor med kollektivtrafik stimuleras genom att bl.a. busskort finns tillgängliga. Tjänstecyklar används i större utsträckning.
- e) Användningen av IT och telefon för distansmöten och kommunikation utvecklas och underlättas i kommunen i syfte att ersätta resor. Kommentar: Ökad användning av webbkamera för distansdeltagande vid möten är ett exempel på något som kan utvecklas, vilket prövats i Dala-MaTs. Ingår även som åtgärd i Dalarnas miljömål.
- f) Nyttjande av privata bilar i tjänsten som inte är miljöbilar begränsas.

g) Miljökriterier vid upphandling av transportentreprenörer och fordon tillämpas och en policy tas fram.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen

Å9 Transportsnål kommunal samhällsplanering

Leder till delmål: 14, 16

Vad ska göras: Insatser för en transportsnålare samhällsplanering genomförs med ambitionen att ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur kan åstadkommas så att transportbehovet minskar och förutsättningarna för miljöanpassade och resurssnåla transporter förbättras. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Se över hur transporter kan behandlas bättre i översiktsplaneringen och ta fram transportanalyser och rekommendationer för transporter.
- b) I detaljplaner där så är relevant samt väg- och järnvägsplaner som berör kommunen verka för effektiva och miljöanpassade transportlösningar och en aktiv tillämpning av fyrstegsprincipen.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen, byggnadsnämnden

Å10 Attraktiv kollektivtrafik

Leder till delmål: 14, 16

Vad ska göras: Insatser för en mer attraktiv kollektivtrafik där antalet resor med buss och tåg ökar genomförs. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Kommunen tillsammans med Dalatrafik gör en översyn av hur kollektivtrafiken kan öka och bli mer attraktiv.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen

Å11 Mobilitetsåtgärder för hållbara transporter

Leder till delmål: 14–16

Vad ska göras: Mobilitetsåtgärder (påverkansåtgärder) för effektiva och miljöanpassade transporter riktade till kommuninvånare, företag och föreningar genomförs. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) En transportsamordnarfunktion inrättas för att arbeta med hållbara transporter och kompetensutveckling sker vid behov.
- b) Goda exempel på arbete med hållbara transporter från andra kommuner, Trafikverket m.fl. studeras och tillämpas i kommunen där så är möjligt. Kommunen deltar aktivt i genomförandet av den regionala samverkan för miljöanpassade transporter.
- c) Riktade insatser och kampanjer sker till kommuninvånarna i syfte att påverka deras attityder och beteenden så att de väljer effektiva och miljöanpassade transporter.
- d) Riktade insatser sker till idrottsklubbar och föreningar i syfte att få till mer hållbara resor till arrangemang.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen

Å12 Besöksnäringens transporter

Leder till delmål: 14, 16

Vad ska göras: Kommunen verkar tillsammans med andra aktörer för mer effektiva och miljöanpassade resor för besöksnäringen. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Fler attraktiva alternativ till bilen för turistresor till Dalarna utvecklas, bl.a. paketresor där tåg och buss ingår. Hållbara resor uppmärksammas mer i utåtriktad turistinformation.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen

HÅLLBART ENERGISYSTEM

Å13 Utbyggnad av fjärrvärmenät

Leder till delmål: 4, 19

Vad ska göras: Fjärrvärmenätet är utbyggt i nivån med värmeverkets kapacitet. Det som finns kvar är eventuell förtätning samt större utbyggnad av värmeverk och fjärrvärmenät. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) En god planering för fjärrvärmeutbyggnaden i centralorten sker där långsiktiga planer för utbyggnaden kontinuerligt beaktas. Möjligheterna till kraftvärme utreds och etableras om så är möjligt. Kommunen uppmärksammar möjligheter till ökat spillvärmeutnyttjande från industrier och verkar för lösningar där denna kan tas tillvara. Vid översiktsplanering utpeka bebyggelseområden som är möjliga för fjärrvärmeutbyggnad.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen, byggnadsnämnden

Å14 Utredning och byggande av närvärme i övriga tätbebyggda områden

Leder till delmål: 19

Vad ska göras: Biobränslebaserade närvärmesystem utreds och byggs ut i kommunen, framförallt med utgångspunkt från konvertering av kommunens egna fastigheter. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Potentiella närvärmeprojekt i kommunen utreds och en planering för utbyggnad sker.
- b) Kommunen stimulerar intresserade entreprenörer att bygga och driva närvärme.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen, byggnadsnämnden

Å15 Ökad utvinning och produktion av bioenergi och andra förnybara energislag

Leder till delmål: 20.

Vad ska göras: Utvinning och produktion av bioenergi och andra förnybara energislag i kommunen ökar genom olika insatser. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Kommunen stöttar utvecklingen på bioenergiområdet genom att stödja, delta i eller initiera bra projekt genom t.ex. bolag, miljökontor och näringslivskontor.
- b) Dialog och träffar om bioenergi sker kontinuerligt mellan kommunen och lokala intressenter.
- c) Möjligheterna att öka användningen av solenergi i kommunen uppmärksammas och riktlinjer/policy tas fram.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Andra aktörer: Bioenergiintressenter, lantbrukare, markägare, Gävle-Dala Energikontor m.fl. regionala aktörer. Fastighetsägare och solenergiintressenter. [Beroende på insatser.]

Ansvariga: Kommunstyrelsen

Å16 Utbyggnad av vindkraft

Leder till delmål: 20

Vad ska göras: Insatser sker för att bygga ut vindkraften i kommunen. Ett viktigt kommande dokument är vindbruksplanen, vars omfattning kan avgöra om det sker en utbyggnad av elnätet. En utbyggnad av elnätet är en förutsättning för etablering av vindkraft. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Färdigställande av vindbruksplan.
- b) Dialog och samverkan sker med vindkraftsintressenter om etableringar och utbyggnad.
- c) Kommunen verkar själv för att vara föregångare inom vindkraftsområdet genom att t.ex. köpa andelar i vindkraftverk eller vindkraftsel.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen, byggnadsnämnden

MAT OCH KONSUMTION

Å17 Maten i kommunens skolor och offentliga kök

Leder till delmål: Inga specifika mål i planen/strategin.

Vad ska göras: Insatser för att minska matens klimatpåverkan i kommunens skolor och offentliga kök genomförs. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Miljö- och klimatkriterier vid upphandling av livsmedel tillämpas och en policy tas fram.
- b) Kommunen verkar för att uppnå nationella och regionala mål för konsumtion av ekologiska livsmedel.
- c) En genomgång sker över hur kosthållningen i kommunens skolor m.m. kan klimatanpassas utifrån bl.a. Livsmedelsverkets kostråd.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen, Barn- & utbildningsnämnden, Gymnasienämnden

Å18 Klimat- och energifrågorna i skolan

Leder till delmål: Flera delmål

Vad ska göras: Skolornas och förskolornas arbete med energi, klimatpåverkan och hållbar konsumtion uppmuntras, såväl i undervisningen som genom konkreta insatser. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Samverkan och fortbildning/utbildning av lärare, temadagar i kommunen, projekt i olika skolor (energiprojekt, skolträdgårdar).

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen, Barn- & utbildningsnämnden, Gymnasienämnden

Å19 Jordbrukets och livsmedelskedjans klimatpåverkan

Leder till delmål: Flera delmål

Vad ska göras: Insatser för att minska jordbrukets och livsmedelskedjans klimatpåverkan i kommunen genomförs. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Dialogen med dagligvaruhandeln, livsmedelsproducenter och restauranger om klimat- och energifrågor utvecklas.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen

Å20 Kommuninvånarnas konsumtionsmönster

Leder till delmål: Flera delmål

Vad ska göras: Insatser för att stimulera kommuninvånarna till minskad klimat- och miljöpåverkan genom konsumtionen genomförs. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Kommunen uppmärksammar hållbar konsumtion i sin information till kommuninvånarna.
- b) Arbetet med klimat, energi och konsumtion utvecklas i konsumentvägledningen.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen

KOMMUNAL SAMHÄLLSPLANERING

Å21 Samhällsplanering för en hållbar energianvändning

Leder till delmål: Flertalet delmål

Vad ska göras: Insatser sker för att förbättra kommunens samhällsplanering, främst utifrån plan- och bygglagen, så att denna i högre grad bidrar till en hållbar energianvändning. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Se över hur energifrågor kan behandlas bättre i översiktsplaneringen och i detaljplaneringen samt ta fram analyser och riktlinjer/rekommendationer.
- b) Utveckla informations- och rådgivningsinsatser om energihushållning vid samråd och i övrigt i planeringsprocessen.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen, byggnadsnämnden

KOMMUNAL VERKSAMHETSSTYRNING

Å22 Kommunal verksamhetsstyrning

Leder till delmål: Flertalet delmål

Vad ska göras: Insatser sker så att målsättningar och åtgärder i kommunens energi- och klimatarbete integreras och får genomslag i den kommunala verksamheten, inklusive bolagens. Prioriterade insatser under perioden är:

- a) Ledningssystemet i kommunen utformas så att mål och åtgärder i denna strategi kan genomföras och följas upp. Målen och åtgärderna kan i respektive nämnds verksamhet även behöva brytas ner och konkretiseras.
- b) De kommunala bolagens policys, mål och insatser i energi- och klimatarbetet utformas så att de går i fronten för energiomställningen i kommunen. Ägardirektiv, samverkansformer m.m. utvecklas efter behov.
- c) För energi- och klimatrelaterade projekt avsätts en årlig summa inom kommunen där förvaltningar och bolag med goda idéer kan söka medel.

Tid för genomförande: Fortlöpande

Ansvariga: Kommunstyrelsen

Uppföljning, genomförande och samordning

UPPFÖLJNING

Varje år tas ett energi- och klimatbokslut fram, där läget med delmål och åtgärder redovisas.

Bokslutet ska ingå i eller vara kopplat till kommunens bokslut och kan samordnas med andra liknande bokslut för andra planer/strategier

Bokslutet ska behandlas av kommunfullmäktige.

- **Kommunstyrelsen** ansvarar för att energi- och klimatbokslutet tas fram.

GENOMFÖRANDE

Alla nämnder och bolag ska bidra till och ta sitt ansvar att verka för uppställda målsättningar.

De **kommunalt ansvariga**, nämnder och bolag, som anges i varje åtgärd har ett ansvar att omsätta, utveckla och konkretisera de insatser som berör dem i sin verksamhet under planperioden. Vidare att bidra till de delmål som berör dem och vid behov bryta ner dem.

Genomförandet integreras med ordinarie verksamhetsplanering, -uppföljning och -ledning.

I de fall åtgärden förutsätter att samverkan sker med **andra aktörer**, som anges i åtgärden, förutsätts respektive kommunalt ansvarig initiera denna samverkan.

SAMORDNING OCH SAMVERKAN

En **arbetsgrupp för energi- och klimatplanering**, som utses av och är underställd **kommunstyrelsen**, har en samordnande roll i energi- och klimatarbetet. Där ska ingå berörda från olika förvaltningar och bolag, inklusive kommunens energi- och klimatrådgivare.

Samordningen består av att:

- årligen ta fram ett förslag till övergripande planering för energi- och klimatarbetet.
- ta fram det årliga energi- och klimatbokslutet och bistå vid revideringen.
- underlätta nämnders och bolags samt andra aktörers genomförande av åtgärderna, t.ex. genom att delta i planering, informera och utbilda, visa möjligheter till samordningsvinster, omvärldsbevaka, medverka vid möten och stimulera till olika initiativ.
- genom ordinarie informationskanaler och på andra sätt sprida information om kommunens energi- och klimatarbete till kommuninvånare, föreningar, fastighetsägare, företag m.fl.

Arbetsgruppen deltar i den mellankommunala samverkan som sker i länet kring energi- och klimatstrategisk planering inom EnergiIntelligent Dalarna (samordnad av Länsstyrelsen).

En **samverkansgrupp** för energi- och klimatfrågor bildas i kommunen dit olika aktörer bjuds in för återkommande avstämningar och dialog kring genomförandet.

REVIDERING

- **Orsa energiplan med klimatstrategi** omfattar perioden **2011-2014**. Senast år **2014** ska den revideras och en ny antas av kommunfullmäktige.

Kommunstyrelsen ansvarar för att revideringen sker.

Revideringen innebär i första hand att nya delmål och åtgärder utarbetas.

Kommentarer till beslutsdelen

Avgränsning till andra planer

Orsa energiplan med klimatstrategi behandlar energitillförsel, energianvändning och klimatpåverkan inom alla användarsektorer och även energiutvinning.

Beslutsdelens struktur

De av beslutsdelens skrivningar som är föremål för kommunfullmäktiges beslut består av:

- Vision, mål och strategi – långsiktigt och övergripande.
- Kommunala riktlinjer, delmål och åtgärder.
- Riktlinjer för uppföljning, genomförande och samordning.

Delmålen och åtgärderna är viktigast för planens genomförande och uppföljning.

Delmålen, som utgörs av mätbara nyckeltal, är satta så att de långsiktiga målen ska kunna uppnås. Hänsyn är dock tagen till vad som är rimligt att uppnå under perioden. I de flesta fall innebär delmålen att omställningstakten mot ett uthålligt energisystem kan ske i jämn takt. Delmålen är indelade i två grupper: mål för kommunen som organisation och mål för kommunen som geografiskt område.

För att kunna uppnå delmålen anges i planen åtgärder. Dessa täcker breda arbetsområden och är allmänt formulerade. Flera utgörs av pågående arbete, Några prioriterade insatser inom varje åtgärd anges. Åtgärderna har fokus på insatser där den kommunala organisationen ensam eller tillsammans med andra aktörer deltar. För varje åtgärd anges vilket delmål den leder till. I åtgärderna anges kommunalt ansvariga (nämnder och bolag) och andra aktörer (organisationer, företag m.fl.) vars medverkan är nödvändig. I underlagsdelen utvecklas strategiskt viktiga insatser inom de olika åtgärderna.

Uppföljning av delmål och åtgärder

I det årliga bokslutet ska delmål och åtgärder följas upp. Därigenom ges en bild av hur kommunen ligger till i förhållande till målen och vad som gjorts under året inom energi- och klimatområdet. Delmålen är formulerade så att de ska vara möjliga att följa upp. Här redovisas hur varje delmål kan följas upp och uppgifter för basåret eller nuläget i förekommande fall.

Uppföljning delmålen för byggnader	
D1	Uppföljning: Minskingsandel använd energi per ytenhet från basår redovisas. Var uppgifter inhämtas: Utifrån SCB:s kommunala och regionala energistatistik. Uppgift för basåret: 1995 användes 3 487 kWh per invånare i offentlig verksamhet. 2008 var motsvarande siffra 2 575 kWh per invånare
D2	Uppföljning: Mängd kvarvarande olja för uppvärmning och jämfört med ett basår. I redovisningen kan ingå minskningsandel per år utifrån detta basår. Uppgifterna ska vara normalårskorrigerade. Mängd per invånare kan också/alternativt anges. Var uppgifter inhämtas: Utifrån SCB:s kommunala och regionala energistatistik. Uppgift för basåret: 1995 tillfördes totalt 47 GWh eller 6 352 kWh/inv. För år 2008 var motsvarande siffror 6 GWh eller 858 kWh/inv.

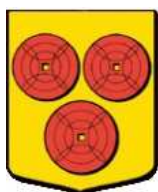

BESLUTSFÖRSLAG Förslag reviderad energiplan Orsa kommun 2011-06-17

D3	<p>Uppföljning: Eluppvärmningens förändring, liksom förändringar i användningen av hushålls-el/verksamhetsel.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Utifrån SCB:s kommunala och regionala energistatistik.</p> <p>Uppgift för basåret: T.ex. 1995 användes 43 GWh elvärme, eller 5 305 kWh/inv, år 2008 var motsvarande siffror 59 GWh elvärme, eller 8 441 kWh/inv,.</p>
D4	<p>Uppföljning: Antal fjärrvärmeanslutna byggnader jämfört med basåret.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Fjärrvärmeleverantörens uppgifter.</p> <p>Uppgift för basåret: Basåret 1995 etablerades fjärrvärmerna och år 2008 var 52 stycken byggnader anslutna.</p>
D5	<p>Uppföljning: Antal installationer av solvärme eller solel alternativt energimängd solenergi i kommunen anges och skillnaden jämförs med basåret.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Statistik över bidrag finns hos Länsstyrelsen. Kan behövas ytterligare underlag.</p> <p>Uppgift för basåret: 1995 antas det finnas 10 installationer. År 2008 finns 27 stycken bidragbeviljade installationer med solenergi motsvarande ca 50 MWh. Åren 2008-2010 beviljades inga bidrag till solfångare i Orsa.</p>
D6	<p>Uppföljning: Energi per ytenhet (kWh/m²) året som följs upp jämfört med basåret. Energin ska vara normalårskorrigerad tillförd köpt energi för uppvärmning och el. Olja, elvärme, fjärrvärme och el summeras.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Kommunorganisationens statistik.</p> <p>Uppgift för basåret: OBS 1998 (osäkert för 1995) tillfördes 135 kWh per m². 2009 tillfördes 112 kWh/m². Dessa uppgifter är normalårskorrigerade.</p>
D7	<p>Uppföljning: Se delmål 6.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Se delmål 6.</p> <p>Uppgift för basåret: OBS 1998 (osäkert för 1995) tillfördes 219 kWh per m². 2009 tillfördes 191 kWh/m². Dessa uppgifter är normalårskorrigerade..</p>
D8	<p>Uppföljning: Energianvändning i kommunägda byggnader efter ombyggnad och vid nybyggnad. Uppgifterna ska vara normalårskorrigerade.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Kommunorganisationens statistik.</p>
D9	<p>Uppföljning: Mängd kvarvarande olja för uppvärmning och jämfört med ett basår.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Kommunorganisationens statistik.</p> <p>Uppgift för basåret: OBS 1998 (osäkert för 1995) 9 922 MWh olja och år 2009 tillfördes 165 MWh olja. Dessa uppgifter är normalårskorrigerad.</p>
D10	<p>Uppföljning: Antal byggnader med el som huvudsaklig värmekälla anges och skillnaden jämförs med basåret. Byggnader med direktel och vattenburna system kan särskiljas. Byggnader där värmepump installerats räknas inte som en sådan byggnad.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Kommunorganisationens statistik.</p> <p>Uppgift för basåret: OBS 1998 (osäkert för 1995) tillfördes 1560 MWh elvärme och 2009 tillfördes 506 MWh elvärme.</p>
D11	<p>Uppföljning: Antal installationer av solvärme eller solel på kommunägda byggnader anges och skillnaden jämförs med basåret.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Kommunorganisationens uppgifter.</p> <p>Uppgift för basåret: 1995 fanns inga och likaså 2009.</p>
Uppföljning delmålen för industri och näringsliv	
D12	<p>Uppföljning: Användningen av total energi, fossila bränslen och el i industrier och företag är mycket svårt att följa upp. Statistiken från SCB innehåller för närvarande brister i denna statistik på grund av sekretess.</p> <p>En metod skulle vara att via energitillsyn, energikartläggningar och frivilliga uppgifter få in statistik för lokal uppföljning.</p> <p>Uppgift för basåret: En bedömning av nuläget får göras.</p>

D13	<p>Uppföljning: Antal företag som har gjort energianalyser och börjat genomföra åtgärder. Uppföljning blir värdering utifrån befintlig kunskap.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Kommunen kan på olika sätt hålla sig informerad om arbetet med energianalyser.</p> <p>Uppgift för basåret: En bedömning av nuläget får göras.</p>
Uppföljning delmålen för transporter	
D14	<p>Uppföljning: Utsläpp av koldioxid och/eller användning av fossila drivmedel för transporter i kommunen redovisas.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: www.rus.lst.se</p> <p>Uppgift för basåret: 1990 var transportens totala utsläpp ca 16425 ton/år, år 2000; 17158 och 2008; 20 239 ton per år. En ökning alltså.</p>
D15	<p>Uppföljning: Antal personbilar som är miljöbilar redovisas samt antalet fordon som drivs med alternativa drivmedel. Detta antal jämförs med fördel med totalt antal bilar och fordon.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: SCB:s körsträckestatistik som också ingår i nationell/regional miljömålsuppföljning redovisas antal miljöbilar.</p> <p>Uppgift för basåret: 2004 fanns 13 miljöbilar, 2008 fanns 39 och 2009 fanns 67 st.</p>
D16	<p>Uppföljning: Kan följas genom antal personresor med buss på busslinjer i kommunen. Och även personresor med tåg.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Dalatrafik har statistik över antal personresor för varje busslinje. Tåg i Bergslagen och SJ har statistik över tågresor.</p> <p>Uppgift för basåret: Antalet personresor på busslinjerna inom kommun var totalt 101 925 stycken under 2009.</p>
D17	<p>Uppföljning: Inköpt mängd fossila drivmedel, bensin och diesel, till egna och leasade fordon</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Kommunens statistik över drivmedelsinköpen.</p> <p>Uppgift för basåret: År 2008 användes 68 m³ bensin och diesel samt 0,9 m³ etanol i kommunorganisationen respektive bolagen.</p>
D18	<p>Uppföljning: Antal inköpta/leasade miljöbilar av totalt antal.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Kommunens har uppgifter om sina fordon.</p> <p>Uppgift för basåret: 2009 fanns 11 miljöbilar, av totalt 53 stycken bilar.</p>
Uppföljning delmålen för Hållbart energisystem	
D19	<p>Uppföljning: Antal orter där utredningar och utbyggnad skett och utvecklingen från år till år.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Kommunen har kännedom om detta.</p> <p>Uppgift för basåret: 2010 är fjärrvärmeutbyggnaden så stor som det går utan att bygga större värmeverk.</p>
D20	<p>Uppföljning: Uppföljningen av delmålet blir en uppföljning av flera olika slag. Dels kan andelen förnybar energi av total tillförsel följas upp. Dels kan utvinning och produktion av olika energislag följas upp, såsom bioenergi, vind och sol.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: SCB:s regionala och kommunala energistatistik utgör en källa för att få en bild av förnybar energi totalt och för vissa energislag såsom bioenergi och vattenkraft. För vindkraft sammanställer Länsstyrelsen noggrann statistik. Därtill kan andra källor behöva användas vid uppföljningen.</p> <p>Uppgift för basåret: Energitillgången 2008 i kommunen består i vattenkraftverk samt biobränsle som används lokalt.</p>
Uppföljning delmålen för mat och konsumtion	
D21	<p>Uppföljning: Avfallsmängder per invånare.</p> <p>Var uppgifter inhämtas: Dala avfall, avfallsweb.</p> <p>Uppgift för basåret: se avfallsplan</p>
D22	

ORSA KOMMUN
BOX 23 794 21 ORSA
www.orsa.se